

Kunnskap om pensjon

**Resultater fra tre surveyundersøkelser blant arbeidsgivere,
tillitsvalgte og arbeidstakere i privat sector**

Ståle Østhus

Økt behov for kunnskap om pensjon

- Et mer fleksibelt pensjonssystem → økt personlig ansvar
  - Når bør/kan jeg ta ut pensjon?
  - Hvor mye skal jeg ta ut?
  - Skal jeg jobbe (fullt) ved siden av?
- Pensjonsytelsen er avhengig av regler og egen adferd, som f.eks. karrierevalg, individuelt investeringsvalg

Økt behov for kunnskap om pensjon

- *Lav* kunnskap om pensjon i befolkningen
  - Gis det for lite informasjon?
  - Er pensjon for vanskelig?
  - Manglende interesse?
- Kunnskapen er *skjevfordelt*, bl.a. etter alder og inntekt
  - I likhet med interessen for, og evnen til å nyttiggjøre seg kunnskap om, pensjon
  - Også reelle valgmuligheter er skjevfordelt

Om prosjektet

- Antar at noe av variasjonen i folks kunnskap om pensjon henger sammen med hvor de jobber
  - Arbeidsgiveres og tillitsvalgtes kunnskap om pensjon
  - Hvilken informasjon som gis til de ansatte
- Vil undersøke hvordan interessen for og kunnskap om pensjon varierer blant arbeidstakere med AFP og innskuddspensjon

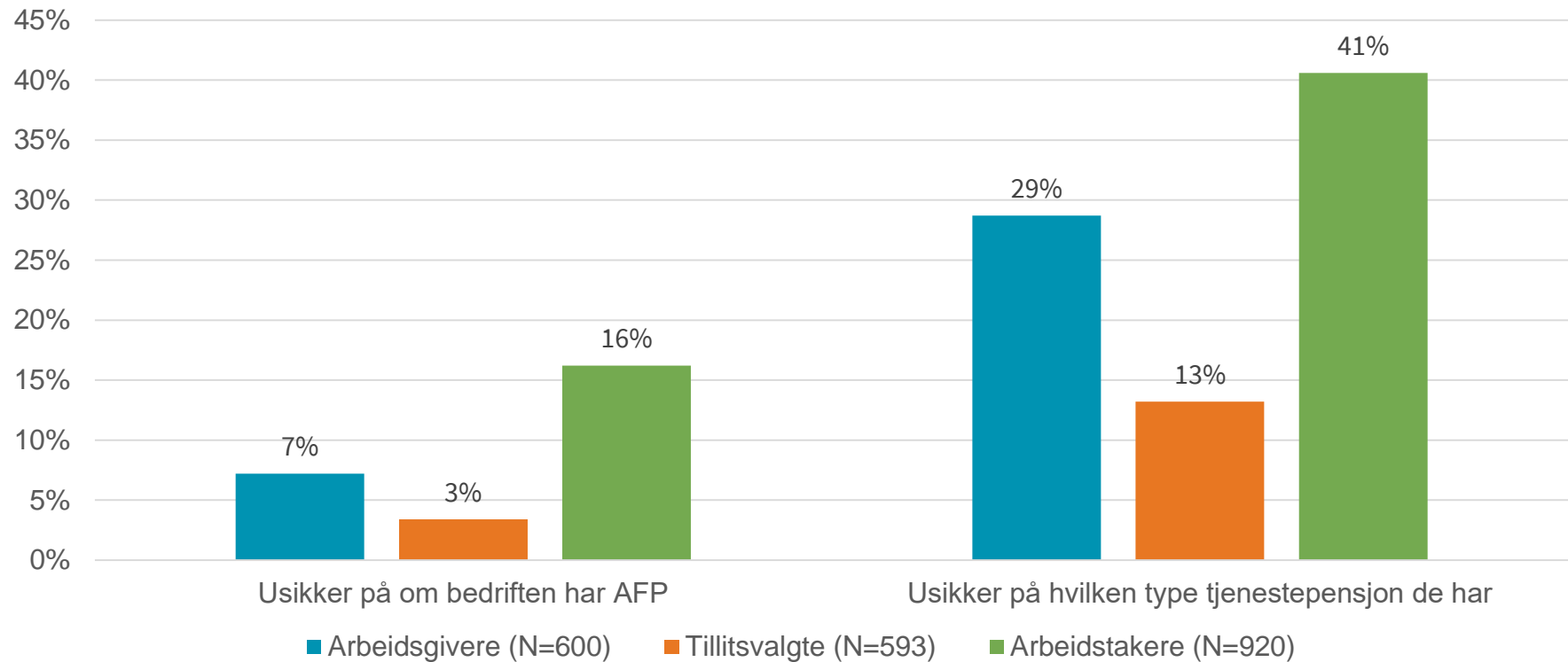
Om prosjektet

- Tre spørreundersøkelser blant arbeidsgivere, arbeidstakere og LO-tillitsvalgte i privat sektor fra 2018
- Lignende spørsmål ble stilt i alle tre undersøkelsene
  - Om arbeidsgiveres, tillitsvalgtes og arbeidstakeres kunnskap om og interesse for pensjon
  - I hvilken grad og hvordan arbeidstakere får informasjon om bedriftens pensjonsordninger

Om prosjektet

Andel som svarer "ikke sikker" på spørsmål om bedriftens pensjonsordninger i de tre spørreundersøkelsene

Undersøkelsen blant bedriftslederne

- Spørreundersøkelse om pensjonsordninger i et utvalg norske bedrifter
  - Gjennomført av Norstat AS på oppdrag fra Fafo i mars 2018
  - Stratifisert tilfeldig utvalg, vektet

Undersøkelsen blant bedriftslederne

- 29% er usikker på hvilken type tjenestepensjon bedriften har
  - Henger sammen med bedriftsstørrelse: ca.18% av arbeidstakerne
- 35% (24%) mener ledelsen har god (dårlig) kompetanse om pensjon, dvs. lederne for 53% (24%) av arbeidstakerne

Undersøkelsen blant bedriftslederne

- 57% har gjennomført tiltak for å informere de ansatte om bedriftens tjenstepensjonsordning, 80% har informert om AFP
- De fleste som har gitt informasjon, har informert
  - generelt om bedriftens pensjonsordninger (90%)
  - om hva de ansatte kan forvente å få av pensjonsytelser (57%)
  - om individuelt investeringsvalg (52%)
  - og/eller om hvor de ansatte selv kan søke informasjon om pensjon (68%)

Undersøkelsen blant bedriftslederne

	Informert om tjenestepensjon	Informert om AFP	Ekstern bistand	Ansatte opptatt av pensjon
Bedriftsstørrelse (ref. = 1-5 ansatte)				
6-20 ansatte	0.181* (0.079)	-0.057 (0.114)	0.174 (0.120)	0.015 (0.134)
21-49 ansatte	0.333*** (0.094)	-0.068 (0.138)	0.509*** (0.142)	0.050 (0.151)
50+ ansatte	0.405*** (0.104)	-0.159 (0.139)	0.650*** (0.153)	0.174 (0.173)
Bedriften har tillitsvalgte	0.278** (0.087)	0.446*** (0.113)	0.394** (0.125)	0.316* (0.132)
R kvadrert	0.105	0.281	0.141	0.067
N	587	251	484	591

Undersøkelsen blant bedriftslederne

	Informert om tjenestepensjon	Informert om AFP	Ekstern bistand	Ansatte opptatt av pensjon
Bedriftsstørrelse (ref. = 1-5 ansatte)				
6-20 ansatte	0.181* (0.079)	-0.057 (0.114)	0.174 (0.120)	0.015 (0.134)
21-49 ansatte	0.333*** (0.094)	-0.068 (0.138)	0.509*** (0.142)	0.050 (0.151)
50+ ansatte	0.405*** (0.104)	-0.159 (0.139)	0.650*** (0.153)	0.174 (0.173)
Bedriften har tillitsvalgte	0.278** (0.087)	0.446*** (0.113)	0.394** (0.125)	0.316* (0.132)
R kvadrert	0.105	0.281	0.141	0.067
N	587	251	484	591

Undersøkelsen blant bedriftslederne

	Antall temaer	Forventet ytelse	Individuelt investeringsvalg	Kilder til informasjon	Ingen av de nevnte
<i>Modell 1:</i>					
Bedriften har tillitsvalgte	0.337* (0.155)	0.193** (0.069)	-0.026 (0.074)	0.052 (0.064)	-0.046* (0.018)
<i>Modell 2:</i>					
Bedriften har tillitsvalgte	0.091 (0.151)	0.121 (0.068)	-0.110 (0.074)	-0.011 (0.064)	-0.028 (0.015)
Ekstern bistand	0.408*** (0.080)	0.111*** (0.033)	0.143*** (0.036)	0.109*** (0.030)	-0.028* (0.012)
Ansatte opptatt av pensjon	0.157* (0.076)	0.062* (0.030)	0.046 (0.031)	0.031 (0.026)	-0.017 (0.016)

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Undersøkelsen blant tillitsvalgte

- Spørreundersøkelse om pensjon blant et utvalg LO-tillitsvalgte i privat sektor
  - Del av en serie undersøkelser som Fafo gjennomfører jevnlig blant LOs tillitsvalgte (Tillitsvalgtpanelet)
  - Gjennomført i januar 2018

Undersøkelsen blant tillitsvalgte

- 22% sier de har ganske/svært dårlig kompetanse om pensjon
- 40% sier de ansatte har ganske/svært dårlig kunnskap om pensjon
- 39% sier de har ganske/svært god kompetanse om pensjon
- 18% sier de ansatte har ganske/svært god kunnskap om pensjon

Undersøkelsen blant tillitsvalgte

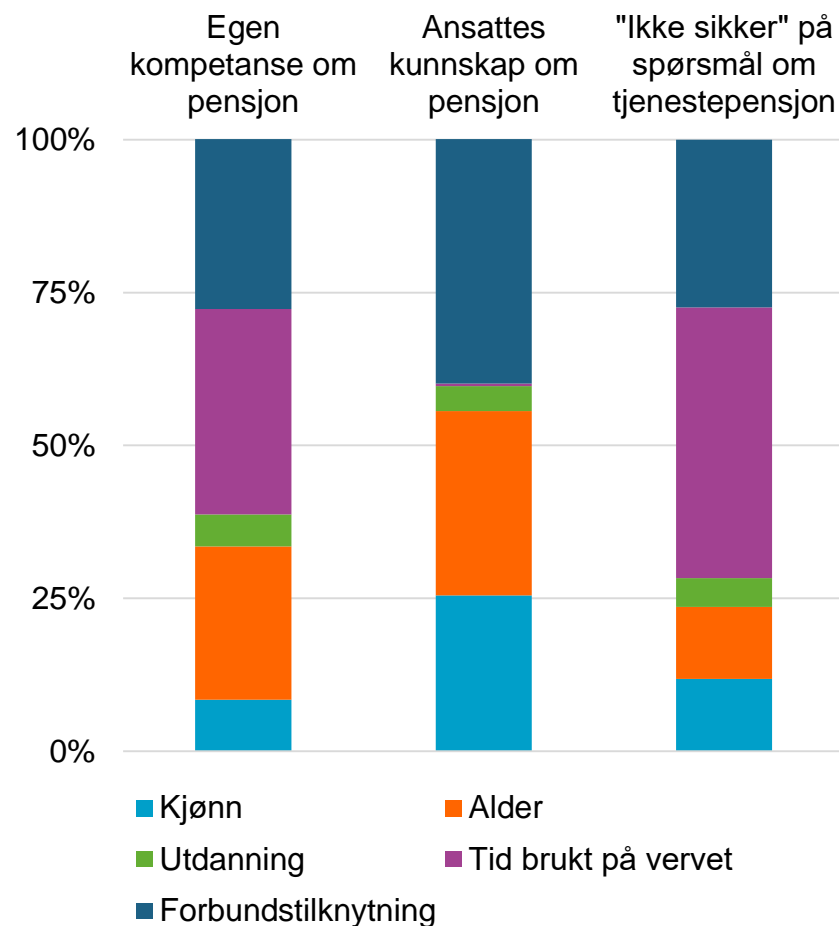

- 77% har informert de ansatte om bedriftens tjenestepensjonsordninger (23% «i stor grad»)
  - Kvinner i mindre grad enn menn
  - Eldre i større grad enn yngre
  - Heltidstillitsvalgte i større grad enn andre
- 81% har informert om AFP-ordningen (27% i «stor grad»)
  - Eldre i større grad enn yngre
  - Heltidstillitsvalgte i større grad enn andre

Undersøkelsen blant tillitsvalgte

Vurderingen av egen kompetanse varierer med individkjennetegn og forbundstilknytning:

- Eldre tillitsvalgte svarer at de har bedre kompetanse enn yngre tillitsvalgte
- Tillitsvalgte med utdanning fra høyskole/universitet svarer at de har bedre kompetanse enn tillitsvalgte med lavere utdanning
- Heltidstillitsvalgte svarer at de har bedre kompetanse enn tillitsvalgte som bruker mindre tid på vervet

Undersøkelsen blant tillitsvalgte

77% har informert de ansatte om bedriftens tjenstepensjonsordninger (23% «i stor grad»)

Kvinner i mindre grad enn menn

Eldre i større grad enn yngre

Heltidstillitsvalgte i større grad enn andre

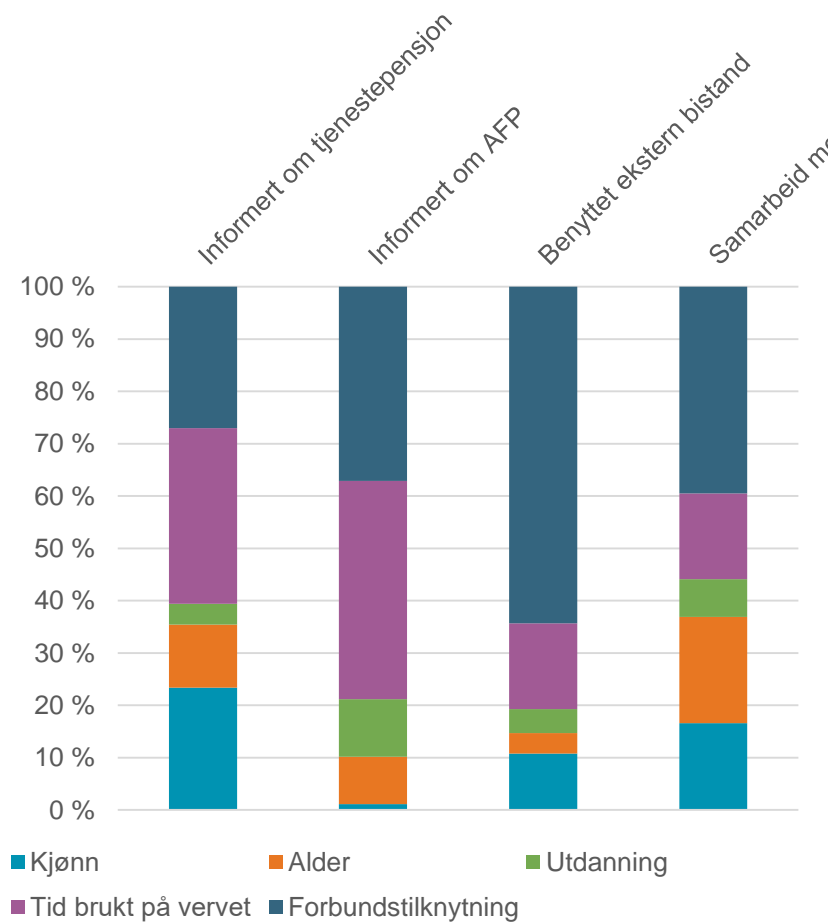
81% har informert om AFP-ordningen (27% i «stor grad»)

Eldre i større grad enn yngre

Heltidstillitsvalgte i større grad enn andre

Heltidstillitsvalgte benytter ekstern bistand i større grad enn andre

Kvinnelige, yngre, høyt utdannede deltidstillitsvalgte samarbeider mindre med ledelsen om å informere de ansatte om pensjon

Undersøkelsen blant tillitsvalgte

	Informert om tjeneste- pensjon	Informert om AFP
Kvinne	-0.139* (0.059)	0.031 (0.073)
Tid brukt på vervet (ref. = <20 t/u) >20 t/u	0.093 (0.081)	0.277** (0.097)
Heltid	0.211*** (0.064)	0.191* (0.076)
Samarbeider med ledelsen	0.195*** (0.028)	0.196*** (0.034)
Ekstern bistand	0.146*** (0.024)	0.107*** (0.030)
R kvadrert	0.323	0.219
N	498	469

Note: Modellene inkluderer også alders-, utdannings- og forbundsdummyer.

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Undersøkelsen blant arbeidstakere

- Spørreundersøkelse om pensjon blant arbeidstakere i privat sektor
  - Gjennomført av Norstat AS på oppdrag fra Fafo i mars/april 2018
  - Tilfeldig utvalg, vektet

Undersøkelsen blant arbeidstakere

- Interessen for pensjon:
  - 22% er svært/ganske lite opptatt av bedriftens pensjonsordninger
  - 57% har vært inne på en pensjonsportal
  - Interessen for pensjon er størst blant eldre, de med høyere inntekt og ansatte i større bedrifter
- Kunnskap om pensjon:
  - 16% er usikre på om bedriften har AFP, 41% er usikre på hvilken tjenestepensjonsordning de har
  - Usikkerheten er størst blant yngre arbeidstakere med lav inntekt, i mindre bedrifter

Undersøkelsen blant arbeidstakere

Ansatte i AFP-bedrifter:

8% «helt enig» i at de *ofte snakker med kolleger om AFP*

- Vanligere blant menn, eldre og ansatte i større bedrifter

35% «helt enig» i at *AFP er avgjørende ved jobbskifte*

- Vanligere blant eldre

Mellomfornøyd med informasjonen de har fått om AFP

- Menn, ansatte i større bedrifter mer fornøyd enn andre

47% har svært/ganske god kjennskap til ansiennitetskravet

- Vanligere blant eldre, arbeidstakere med høy inntekt

Undersøkelsen blant arbeidstakere

Ansatte med innskuddspensjon:

11% «helt enig» i at de *ofte snakker med kolleger om pensjon*

10% «helt enig» i at de *følger nøye med på avkastningen av pensjonssparingen*

35% har gjort *endringer i sparingen*

Mellomfornøyd med informasjonen de har fått om innskuddspensjon

- Menn, ansatte i større bedrifter mer fornøyd enn andre

Undersøkelsen blant arbeidstakere

- Kunnskap om, og interesse for, pensjon er skjevfordelt etter inntekt
- Men mye av skjevheten har å gjøre med *alder og bedriftsstørrelse*:
  - Eldre arbeidstakere har oftere høy inntekt enn yngre, og eldre er også mer opptatt av og har mer kunnskap om pensjon enn yngre (av grunner som er uavhengig av inntekt)
  - Ansatte i større bedrifter har oftere høy inntekt, og er også mer opptatt av og har mer kunnskap om pensjon enn ansatte i mindre bedrifter (av grunner som er uavhengig av inntekt)
- Ved å redusere forskjeller mellom arbeidstakere i større og mindre bedrifter, er det mulig at også skjevheten etter inntekt reduseres

Undersøkelsen blant arbeidstakere

	Opptatt av pensjon	Har brukt pensjonsportal	Har endret i sparing	Usikker på tjenstepensjon
Kvinne	0.2%	0.0%	-3.5%	-1.1%
Alder (ref.=16-29 år)				
30-49 år	6.5%	6.4%	-1.9%	6.6%
50-61 år	22.8%	13.0%	-9.6%	18.5%
62-66 år	-0.2%	0.1%	1.0%	2.1%
Høyskole/universitet	-2.4%	8.8%	13.8%	0.4%
Bedriftsstørrelse	16.1%	11.1%	18.4%	9.7%
Uforklart	57.1%	60.6%	81.7%	63.8%
C	0.037	0.114	0.170	-0.214
N	693	689	341	660

Oppsummering

- I *mindre bedrifter* informerer man sjeldnere de ansatte, bruker sjeldnere ekstern bistand, og har oftere ledere som selv er usikre på pensjonsordningene
- I *bedrifter med tillitsvalgte* gir man mer informasjon til de ansatte, man bruker oftere ekstern bistand, og ledelsen opplever i større grad at de ansatte er opptatt av pensjon

Oppsummering

- I hvilken grad og hvordan tillitsvalgte informerer de ansatte henger blant annet sammen med *forbundstilknytning og tid brukt til vervet*
- Tillitsvalgte som *samarbeider* med ledelsen og sitt forbund/LO om å informere de ansatte gir mer informasjon

Oppsummering

- Interessen for pensjon er størst blant *eldre*, de med *høyere inntekt* og ansatte i *større bedrifter*.
- Usikkerheten er størst blant yngre arbeidstakere med lav inntekt, i mindre bedrifter
- Arbeidstakere er «mellomfornøyde» med informasjonen de har fått om bedriftens pensjonsordninger
- Den sosioøkonomiske ulikheten i arbeidstakeres kunnskap om pensjon er ikke bare knyttet til inntekt i seg selv, men også til alder og egenskaper ved bedriften der man er ansatt

